

Diarienummer 16/KS 0088

Remissyttrande över betänkandet Låt fler forma framtiden! (SOU 2016:5)

(Kulturdepartementets diarienummer Ku2016/00088/D)

Motala kommun överlämnar härmed följande synpunkter på betänkandet. Svaret beslutades av kommunstyrelsen i Motala kommun den 14 juni 2016.

Sammanfattning av Motala kommuns synpunkter

Avsnitt 8 De förtroendevaldas villkor

- 8.3.2 Motala kommun avstyrker utredningens bedömning att det finns skäl för försöksverksamhet med direktvalda ledamöter i geografiska nämnder
- 8.3.5 Motala kommun tillstyrker utredningens förslag att även fullmäktigeledamot ska kunna behålla sitt uppdrag trots flytt från kommunen (4 kap. 8 §).
- 8.3.7 Motala kommun tillstyrker förslaget tillägg till kommunallagen (4 kap. 15 c §) att kommuner ska verka för att de förtroendevalda ska kunna fullgöra sina uppdrag under trygga och säkra former. Däremot ska varje kommun själv kunna avgöra om man ska utse en säkerhetsansvarig eller lösa det på annat sätt.
- 8.5.1 Utredningen ”anser” att fullmäktige bör utforma sitt ersättningssystem så att ersättning också utgår för en viss del av den tid som en förtroendevald utför för att kommunicera med medborgare. Motala kommun avstyrker detta.
- 8.5.2 Utredningens förslag tillstyrks (4 kap. 15 b §).

Avsnitt 9 Den lokala politikens organisering

- 9.3.1 Motala kommun instämmer i utredningens bedömning att det inte är lämpligt att införa ett system för misstroendeförklaring i kommunerna.
- 9.3.1 Motala kommun avstyrker förslaget att fullmäktige ska fatta beslut om en ordning för den interna granskningen och ge en särskild nämnd eller ett utskott, t.ex. valnämnden, i uppdrag att årligen ställa samman ett demokratibokslut.
- 9.3.2 Motala kommun avstyrker att kommunfullmäktige ska besluta om uppdragsbeskrivning för kommunstyrelsens ordförande och att sådana ska upprättas för fler förtroendevalda.

- 9.3.3 Motala kommun avstyrker utredningens rekommendation till fullmäktige att överväga en mandatbegränsning.
- 9.3.4 Motala kommun avstyrker förslaget (5 kap. 7 § 3 st).

Avsnitt 11 Medborgardialog och samråd i kommuner och landsting

- Motala kommun tillstyrker förslaget att ”fullmäktige ska verka för att medlemmarna har förutsättningar att delta och framföra sina synpunkter inför beslut” (3 kap. 9 a §). Däremot tillstyrks inte utredningens detaljstyrande förslag.

Avsnitt 12 Det förstärkta folkinitiativet

- Motala kommun tillstyrker tillskapande av en nationell webbplats för namninsamling av folkinitiativ.
- 12.7.6 Motala kommun instämmer i utredningens slutsats att det fortsatt ska vara fullmäktige som slutligen formulerar den fråga och de svarsalternativ som de röstberättigade ska få ta ställning till i en folkomröstning.
- 12.7.8 Den av utredningen föreslagna översyn av lagen om kommunala folkomröstningar måste beakta de personella och ekonomiska konsekvenserna för kommunerna.

Avsnitt 14 Ungas delaktighet och inflytande

- 14.8.1 Motala kommun tillstyrker utredningens förslag om försöksverksamhet med sänkt rösträttsålder till 16 år vid val till kommunfullmäktige 2018 och 2022.
- 14.8.2 Motala kommun tillstyrker utredningens förslag att fullmäktige ska anta regelverk för hur ungas perspektiv ska beaktas i den politiska beslutsprocessen.
- 14.8.3 Motala kommun tillstyrker utredningens förslag att anta en policy eller en handlingsplan för den lokala ungdomspolitik.

Allmänna synpunkter

Kommunens yttrande omfattar endast de delar i utredningen som riktas till kommuner, inte till statliga myndigheter eller politiska partier. Med detta sagt, måste kommunen ändå uttala sitt stöd för utredningens mening att de politiska besluten alltså ska fattas i folkvalda församlingar av ledamöter som valts i de allmänna valen (6.8.3).

Utredningens syfte att öka det demokratiska deltagandet är något som alla omfattar. Utredningen resonerar dock mångordigt och med många upprepningar. I många fall ges uttryck för att man anser att kommunerna bör vidta olika åtgärder. Dessa åsikter (ibland förslag) kan dels uppfattas som försök till detaljstyrning och slår dels in öppna dörrar – där förslagen sedan länge redan tillämpas av de flesta kommuner (vilket ibland också anges i texten). Betraktas utredningen i stället som inspirationsskrift kan säkert vissa idéer anammas.

Utredningen föreslår att fullmäktige ska upprätta åtskilliga dokument, policyer, riktlinjer, reglementen, handlingsplaner m.m. Detta utgör en formalistisk detaljstyrning som skulle binda upp kommunerna i alltför hög utsträckning.

Avsnitt 8 De förtroendevaldas villkor

8.3.2 Försök med direktval till geografiska nämnder

Motala kommun avstyrker utredningens bedömning att det finns skäl för försöksverksamhet med direktvalda ledamöter i geografiska nämnder, på grund av problemet med ansvarsutkrävande.

8.3.5 Rätt att behålla uppdrag som fullmäktigeledamot trots flytt

Motala kommun tillstyrker utredningens förslag att även fullmäktigeledamot ska kunna behålla sitt uppdrag trots flytt från kommunen (4 kap. 8 §).

8.3.7 Kommuner och landsting ska verka för en trygg och säker miljö för de förtroendevalda

Motala kommun tillstyrker föreslaget tillägg till kommunallagen (4 kap. 15 c §) att kommuner ska verka för att de förtroendevalda ska kunna fullgöra sina uppdrag under trygga och säkra former.

Det är för närvarande stora skillnader i kommunens ansvar för sina anställda och för de förtroendevalda i denna deras egenskap. Kommunen bedömer inte att förslaget är en omotiverad inskränkning i det kommunala självstyret utan snarare ett välkommet klargörande. Däremot ska varje kommun själv kunna avgöra om man ska utse en säkerhetsansvarig eller lösa det på annat sätt.

Problemen med att polismyndigheten inte tar tillräckligt allvarligt på anmälningar från enskilda förtroendevalda kommer inte att avhjälpas med en bestämmelse i kommunallagen, men kommunen kan på ett annat sätt agera för att få en ändring till stånd om man har föreslaget ansvar. Det måste dock klargöras att personskydd för enskild fortfarande är en polisiär angelägenhet och inte överförs till kommunen. Det är alltid polisen som gör hotbilda-bedömning men polisen bör kunna vägleda kommunen i dess egna bedömningar.

Som också utredningen kommer fram till, kommer förslaget att leda till ökade arbetsuppgifter och kostnader för kommunerna.

8.5.1 Ersättning för inkomstbortfall ska ersätta hela inkomsten – ersättning för att kommunicera med medborgare

Utredningen ”anser” att fullmäktige bör utforma sitt ersättningssystem så att ersättning också utgår för en viss del av den tid som en förtroendevald utför för att kommunicera med medborgare. Motala kommun avstyrker detta.

I den mån en förrättning beslutas av nämnd eller fullmäktige, har deltagande förtroendevalda i Motala kommun redan rätt till ersättning. Övriga kontakter med medborgarna bör täckas av partiernas egna medel och partistödet.

I vart fall är detta en angelägenhet för varje enskild kommun att avgöra.

8.5.2 Förtroendevaldas möjlighet att vara föräldralediga eller sjukskrivna

Utredningens förslag tillstyrks (4 kap. 15 b §).

Utredningens förbehåll för ledighet som sträcker sig över ett ordinarie val förvånar dock. Ledighet kan självfallet inte beviljas från ett uppdrag man ännu inte valts till.

Avsnitt 9 Den lokala politikens organisering

9.2.3 Försök att vitalisera fullmäktige

Utredningen påstår felaktigt att det är möjligt för en minoritet i en nämnd att hänskjuta beslutsrätten i ett ärende till fullmäktige. Det förslaget ledde aldrig till lagstiftning och gäller således inte.

9.3.1 Fullmäktige som granskare av styrelsen och nämnderna

Motala kommun instämmer i utredningens bedömning att det inte är lämpligt att införa ett system för misstroendeförklaring i kommunerna.

Trots att utredningen anger att frågor om revisionen inte är en del av uppdraget, konstaterar man att den kommunala revisionen inte fungerar tillfredsställande. Utredningen för en diskussion om att fullmäktige ska fatta beslut om en ordning för den interna granskningen och föreslår att fullmäktige ska ge en särskild nämnd eller ett utskott, t.ex. valnämnden, i uppdrag att årligen ställa samman ett demokratibokslut.

Motala kommun avstyrker detta. Såväl kommunernas interna kontroll som den kommunala revisionens arbetsmöjligheter utvärderas och revideras fortlöpande av såväl lagstiftaren som t.ex. Sveriges Kommuner och Landsting och inrättande av ytterligare en kommunal instans med samma uppgift förefaller inte meningsfull. Utredningen framhåller i ett annat avsnitt (11.5.4) dessutom själv att det finns starka skäl för att inte ge en valmyndighet uppgifter som kan ha en politisk karaktär.

9.3.2 Förtydliga ordföranden i styrelsens liksom övriga kommunal- och landstingsråds funktion

Till skillnad från kommunallagsutredningens förslag att kommunstyrelsen ska ange sin ordförandes roll, anser demokratiutredningen att det är en uppgift för fullmäktige. Något förslag till lagändring görs dock inte. Vidare anser utredningen att uppdragsbeskrivningar ska göras för även övriga förtroendevalda som fullgör sina uppgifter på heltid eller betydande del av heltid samt för nämndsordförandena.

Ordförandes uppgifter framgår till del i nämndsreglementen, som antas av fullmäktige. Även i övrigt är det varje enskild kommun som ska ha rätt att avgöra om, och på vilken nivå, beslut ska fattas om uppdragsbeskrivningar för förtroendevalda. Annan ordning är en inskränkning i den kommunala självstyrelsen.

9.3.3 Begränsa antalet mandatperioder för ordförandeposter

Utredningen redogör för åtskilliga skäl mot en begränsning av antalet mandatperioder för ordförandeposter men landar trots det i en rekommendation till fullmäktige att överväga en mandatbegränsning. Förslaget avstyrks på de av utredningen anförda skälen!

9.3.4 Fullmäktige bör regelbundet arrangera allmänpolitiska debatter

Ännu ett område där det redan idag finns lagliga möjligheter och ofta förekommande verkställighet i många kommuner, men ändå föreslår utredningen till och med lag på att allmänpolitiska debatter får äga rum i fullmäktige (5 kap. 7 § 3 st).

Motala kommun avstyrker förslaget, eftersom det är en onödig lagtext.

Avsnitt 10 Deltagande och inflytande på nationell nivå

10.4.2 Utveckla digitala verktyg för deltagande och e-förvaltning

Motala kommun instämmer i önskemålet att regeringskansliet ska göra allmänna handlingar tillgängliga på nätet. Tyvärr är regeringskansliet inget gott föredöme när det gäller snabbt utlämnande av allmänna handlingar på begäran, vilket ytterligare motiverar att man inte ska behöva begära ut dem i varje enskilt fall.

Avsnitt 11 Medborgardialog och samråd i kommuner och landsting

Utredningen föreslår att ”fullmäktige ska verka för att medlemmarna har förutsättningar att delta och framföra sina synpunkter inför beslut” (3 kap. 9 a §). Motala kommun tillstyrker förslaget.

Däremot tillstyrks inte utredningens detaljstyrande förslag att fullmäktige i sin arbetsordning ska ta ställning till vilka beslut som bör beredas med ett medborgerligt deltagande (sid. 422). Fullmäktige ska inte nödvändigtvis detaljstyra verkställigheten av lagregeln. Det är avgörande att varje kommun har frihet att själv utforma formerna för detta, vilka frågor som omfattas etc. Motala kommun har t.ex. utarbetat (dock av fullmäktige antagna) riktlinjer och anvisningar för medborgardialog.

I avsnitt 16.2.6 (sid. 634) påstår utredningen att det är enbart genom att det uttrycks i lag som kommuner motiveras att ta fram praxis för hur synpunkter ska inhämtas före beslut. Detta är en grov underskattning av kommunernas arbete.

11.5.6 Information om demokratisk delaktighet på webben

Utan att ge något formellt förslag, anser utredningen att kommunerna på sin webbsida bör ha en anvisad plats där all information och alla redskap som är relevanta för den demokratiska delaktigheten bland de som bor och verkar i kommunen görs tillgänglig och samlad.

Utredningen ger onödigt detaljerade synpunkter på hur kommunerna ska hantera sin information. Vidare är det huvudsakligen sådan information som fyller kommunernas webbsidor redan idag. En samlad sida skulle således utgöra i stort sett hela kommunens webb-information. Kommunernas kommunikationsexpertis är bättre skickade att utforma webbsidorna än utredningen.

Avsnitt 12 Det förstärkta folkinitiativet

Motala kommun tillstyrker tillskapande av en nationell webbplats för namninsamling av folkinitiativ. Den nuvarande ordningen för kommunala folkomröstningar är onödigt resurskrävande, särskilt med beaktande av utfallet av genomförda omröstningar.

12.7.6 Samråd vid formulering av fråga

Motala kommun instämmer i utredningens slutsats att det fortsatt ska vara fullmäktige som slutligen formulerar den fråga och de svarsalternativ som de röstberättigade ska få ta ställning till i en folkomröstning.

12.7.8 Lagen om kommunala folkomröstningar bör ses över

Den av utredningen föreslagna översyn av lagen om kommunala folkomröstningar måste beakta de personella och ekonomiska konsekvenserna för kommunerna.

Avsnitt 13 Medborgarförslag och folkmotion

Den av utredningen redovisade administrationsbördan avseende medborgarförslag blir inte mindre med s.k. folkmotion och ytterligare tillkommer kontroll, liksom vid folkinitiativ, av antalet och vilka som står bakom. För kommuner som, likt Motala, inte har infört medborgarförslag, uppvägs detta inte av att institutet medborgarförslag försvinner.

Avsnitt 14 Ungas delaktighet och inflytande

14.8.1 Försöksverksamhet med sänkt rösträttsålder

Motala kommun tillstyrker utredningens förslag om försöksverksamhet med sänkt rösträttsålder till 16 år vid val till kommunfullmäktige 2018 och 2022.

14.8.2 Unga ska ges reella möjligheter till inflytande i kommuner och landsting

Motala kommun instämmer i utredningens uttalande att formerna för hur ungas perspektiv tillgodoses vid beredningen av viktiga ärenden är en fråga som kommunerna själva måste avgöra.

14.8.3 En genomtänkt och sammanhållen ungdomspolicy

Utredningen föreslå ytterligare ett dokument (det är många dokumentförslag i utredningen): Kommunerna bör anta en policy eller en handlingsplan för den lokala ungdomspolitiken. Motala kommun tillstyrker detta.

För Motala kommun

Camilla Egberth
Kommunstyrelsens ordförande

Peter Ingesson
Kommundirektör